

A MŰSZAKI CSAPATOK ROVID TÖRTÉNETE A II. VILÁGHABORÚTÓL  
A RENDSZERVÁLTÁSIG

Dr. Léka Gyula nyá. vezérőrnagy

A műszaki csapatok II. világháború utáni közel négyévtizedes történetét négy időszakra bontva dolgoztam fel. Az első időszak 1945-től 1948-ig, a második 1948-1957-ig, a harmadik 1957-1980-ig és a negyedik 1980-tól a rendszerváltásig terjed. A korlátozott terjedelem miatt (a történelmi hűség megőrzése mellett) csak az adott időszakra legjellemzőbb tényeket ismertetem.

A műszaki csapatok helyzete 1945 és 1948 között

Az első műszaki szervezetek 1945 március-áprilisban a Németország ellen hadbalépő demokratikus hadsereg, hadifoglyokból verbuválódott 6. debreceni és 1. jászberényi gyalogos hadosztályaiban jöttek létre. Ezeket (közel azonos időben) az 5. és 7. gyalogos hadosztály követte. Minden hadosztály egy-egy 300 fős utász zászlóaljjal, az ezredek 40 fős árkász szakasszal rendelkeztek. Felszerelésük a régi hadsereg és a szovjet hadsereg eszközeiből állt. Rajtuk kívül a 2. Ukrán Front kötelékében 1944 decemberében alakult meg az 1. és a 3. magyar vasútépítő dandár, amelyet 1945 január, illetve júniusában a HM szervek átvettek. Minden dandárban 4-4 ezer fő volt, 4 illetve 5 zászlóaljba szervezve. A vasútvonalak nagymérvű rombolásának megszüntetésére, a HM kérésére a SZEB engedélyezte újabb két vasút és hidépítő zászlóalj felállítását. Az 1. vasút és hidépítő zászlóaljat Debrecenben a 6. hadosztály állította fel 1945. március 7-én. A 2. vasút és hidépítő zászlóaljat 1945. május 16-án a HM hozta létre Szentendrén. A MÁV további kérésére a kormány engedélyezte egy új magasabbegység, az 1. műszaki hadosztály felállítását, állományában 6 vasút és hidépítő, 4 híradó és 4



vasútbiztosító zászlóaljjal. Létszáma közel 11 ezer fő volt, melyet részben a korábban felállított 1 vasút és hidépítő dandár maradványából, másrészt az 1945. szeptember 25-én leszerelt 4 zászlóalj helyett újjabb behívásból biztosítottak. A hadosztály közel 1 évig állt fenn, majd állománya nagyobb részét 1946 áprilisában leszerelték. Szeptember végére mindössze a maradékból szervezett 2. utász zászlóalj maradt fenn. Az ország újjáépítésében a műszaki csapatok az utak, vasutak és hidak helyreállításában vettek részt. Az ország lőszer és aknamentesítését a IV. bolgár hadtest cseretői hadifogoly táborában, 1945. május 12-én megalakult 1. magyar aknakutató alakulat kezdte meg mintegy 200 fővel. Ugyanezt tették a honvéd kerületi parancsnokságok területén felállított aknakutató járőrök is.

A HM ezeket az önálló szervezeteket összehozta, és 1946.11. 26. és 1947.05.31. között megalakította az 1. tűzszerész és aknakutató zászlóaljat, Budapest állomáshellyel.

A víziutak hajózhatóvá tétele érdekében 1945. február második felében a SZEB egy hadihajós osztály felállítását engedélyezte. Az osztály három részlegről állt. Az első részlegbe 2 aknakutató csoport, a másodikba 2 aknafigyelő szakasz, a harmadikba a kiszolgáló állomány tartozott. Létszámuk 340 fő volt.

A műszaki csapatok vezetését 1947 végéig a HM Műszaki és Közlekedési osztály, 1948-tól a Műszaki Szemléltetés végezte. A vezető állomány (akárcsak a csapatok parancsnoki kara) a régi hadsereg tisztjeiből és tiszthelyetteseiből került ki. Az új tisztek képzése 1947-ben indult meg.

Kiképzés a műszaki csapatoknál 1946 novemberéig nem volt, mivel a csapatok állományát szakképzett emberek alkották. 1947-ben alakult és 1948 végéig maradt fenn a Műszaki Tábor, Budafok-Hároson. Ennek a tábornak az alárendeltségébe kerültek a még létező műszaki szervezetek, amelyekből megalakult:

- az 1. utász zászlóalj. Feladata a Kossuth Akadémiára jelentkezettek előképzése /közel 1000 fő/;



- a 2. utász zászlóalj (a Tiszaugon befejezett hidépítés után Szentendrére diszlokált);
- az 1. önálló aknakutató zászlóalj, mentesítési feladattal;
- a Műszaki Szertár, a csapatok ellátására és javítások elvégzésére.

A kiképző táborban lettek felállítva a szárazföldi csapatok számára kijelölt különféle szakalegységek, és itt folyt felkészülésük is. Itt ismerkedtek meg technikai felszereléseikkel és azok alkalmazásával. A szükséges alapismeretek elsajátítása után bevonultak rendeltetési helyükre.

A műszaki csapatok fejlesztésének első szakasza 1948 nyarával zárult le. Ez eddig a régi hadsereg harcászati és kiképzési elvei érvényesültek. A műszaki felszerelések és anyagi-technikai eszközök is a régi hadsereg maradványai voltak.

#### A műszaki csapatok helyzete 1948-1957-ig

Ennek az időszaknak az alakulását döntő mértékben befolyásolta az Egyesült Államok és a Szovjetunió között erősödő szembenállás. Magyarország és Jugoszlávia között 1949-ben megromlott a viszony, amely maga után vonta a hadsereg erőteljes fejlesztését. Egymást érték az újabb és újabb hadrendek. Létrejött két haderőnem, a szárazföldi és honi légvédelmi, a szükséges fegyvernemekkel és szakcsapatokkal. A hadsereg irányítására megalakult a Honvédelmi Minisztérium és a fegyvernemi parancsnokságok. A katonai kiképzésben és nevelésben ettől az időtől kezdve a szovjet elvek domináltak. Ebben 1948-tól jelentős szerepet tölthettek be a szovjet tanácsadók. A hadsereg felszerelése és fegyverzetének döntő része a Szovjetunióból, kisebb részben hazai gyártásból származott.

A Varsói Szerződés létrejöttével a tagállamok hadseregeinek



fejlesztése az Egyesített Fegyveres Erők Főparancsnokságával egyeztetett tervek alapján folyt. A csapatokat 1954-ig a hagyományos fegyverekkel vívott támadó és védelmi hadműveletek szabta követelmények szerint kellett felkészíteni.

1954-től az atom- és más tömegpusztító fegyverek megjelenésével a hadseregfejlesztés új szakasza kezdődött. Előtérbe került a csapatok gépesítése. A lövész csapatok gépkocsizó csapatokká váltak, és önálló harckocsi magasabbegységek alakultak. A kiképzés is ennek megfelelő irányt vett.

A műszaki szervezetek a lövész és a harckocsi csapatok felállításával együtt jöttek létre. 1951 végéig a négy hadtestnél hadtest, hadosztály és ezred műszaki törzsek alakultak. A hadtestnél és hadosztálynál műszaki zászlóaljat, az ezredeknél műszaki szakaszokat szerveztek. A Műszaki Parancsnokság közvetlenjeként megalakult 2 műszaki dandár, 1 pontonos dandár, néhány speciális zászlóalj, műszaki-hadihajós szertárak, robbanóanyagraktárak és 1949 őszétől a Tancsics Műszaki Tiszti Iskola, Szentendrén. Az 1949-50-es évek műszaki csapataiban zömmel utász, pontonos, hidász, aknakutató, hadihajós, közlekedési és repülőtér-karbantartó alegységek és egységek voltak. (A közlekedési csapatok 1946 után más alárendeltségbe kerültek.)

A csapatok harctevékenységének műszaki biztosítási feladatait a következők képezték:

a./ Támadásban: az ellenség védelmének és a terepnek a felderítése a peremvonal előtt és a mélységben, a lövész, a harckocsi és tüzér csapatok előrevonási útjainak berendezése. Atjárók készítése a saját és ellenséges műszaki záraikon, akadályokon. A szárnyak és elért terepszakaszok biztosítása. A megindulási körletek berendezése védelmi építményekkel, tüzelőállásokkal. Ellenséges tartalékok ellenlökéseinek elhárítására műszaki zárok létesítése. A vízi akadályokon



deszant, komp és hidátkelőhelyek, valamint gázló és vízalatti (jég) átkelőhelyek berendezése. Továbbá álcázási, vízellátási és világítási feladatok elvégzése. Kialakultak a műszaki és műszaki harcrendi elemek, a mozgó záróosztatok, a mozgást biztosító osztatok, a műszaki tartalékok, akadályelhárító alegységek.

b./ Védelemben: a különböző tüzfegyverek számára szolgáló tüzelőállások, a személyi állomány, az anyagok és vezető szervek számára szükséges fedezékek, óvóhelyek építése, továbbá az ellenség mozgását akadályozó műszaki záruk létesítése. Az után- és hátraszállítás céljára útvonalak berendezése, víztisztítás és felderítés.

A műszaki csapatok felszerelése 1948-tól fokozatosan alakult ki mind mennyiségi mind minőségi vonatkozásban. 1949-ben a főbb műszaki felszereléseket a 8-12 t-ás 33 M hadihidoszlop, a 6-9 m-es kézi és diesel cölöpverők, 3 t-ás nagyfeszültségű szerelvény, rombolócsőrök, rocsók és légsűrítők alkották. 1950-tól a fejlesztés és beszerzés következtében javult a csapatok ellátása. A MAVAG-ban az N2P hadihidoszlop, az épületasztalosipari Egyesületnél KFP hadihidanyag, a váci hajógyárban AVM-ek, a balatoni hajógyárban aknásznaszádok kerültek gyártásra. A csapatokat ellátták DSZL csónakkal, különböző munkagépekkel és speciális gépkocsikkal (buldózer, láncalpas traktor, árokásó, diesel cölöpverő). A feltöltöttség 1953 végére átlagosan 40 %-os volt, és megközelítette a II. világháborús szovjet felszerelést. A felsorolt eszközök azonban csak a hagyományos viszonyok között folytatott háborús igényeknek feleltek meg. Az atomfegyver megjelenése új igényeket támasztott. Őnjáró átkelési eszközök, útépitő gépek, cölöpverő kombájnok és új aknatípusok beszerzésére volt szükség. 1954 és '56 között került beszerzésre 2 készlet NPO hadihidoszlop, nőtt az úszógépkocsik és kotrók száma.



### A műszaki törzsek és csapatok kiképzése:

A műszaki törzsek, csapatparancsnokok rendszeres továbbképzése 1949-ben indult meg, a Vezérkar tervei alapján. A miniszteri csoport foglalkozásain feldolgozott témakörök kerültek lebontásra a csapatparancsnokok szintjéig, szakmai szempontok alapján.

A műszaki csapatok kiképzése az 1949-es évekig a régi szabályzatok szerint folyt, a hangsúly az egyes harcos kiképzésre irányult. 1950-től a kiképzési év nyári és téli időszakra oszlott. Időszakonként 2-5 napos kiskihelyezéseket tartottak. Bevezetésre került a szakharcászati kiképzés. A hadsereg számára előírt kiképzési célban meghatározták, hogy az MN legyen képes mélyen tagolt védelmi rendszert kiépíteni és áttörni. A műszaki csapatok felé a követelményt az MN Műszaki Parancsnoka határozta meg. A szakkiképzést különböző kiépített bázisokon hajtották végre. Ilyenek voltak: Kisbodakon gyorsvízi, Baján Vizi kiképzőbázis. Kiképző táborok voltak Sövényházán a 3. hadtesté 1000 főre, Kisbodakon a 4. hadtesté 2000 főre, Szentendrén a 11. hadtesté 700 főre, Dunaföldvár-Solt a 37. pontonos ezred 2000 főre. Érsekcsanádön ún. "Műszaki Kiképző Tábor" működött. A táborozások 1955-ig tavasztól őszig tartottak.

Az atomfegyver megjelenését követően 1954-56 között előtérbe került az atomfegyver hatását csökkentő védelmi építmények elkészítése. Fő kiképzési követelménnyé vált a menetből történő erőszakos átkelés feladatainak elsajátítása. A kiképzés hatékonyságának növelésére a csapatoknál elrendelték a gyakorló pályák és szaktantermek létrehozását. Jelentősebb gyakorlatok voltak 1949-ben Tiszafüred térségében a hadosztály műszaki zászlóaljak, az 1. és 2. műszaki zászlóalj részvételével. Itt a roham- és kompátkelőhelyek berendezését gyakorolták. 1952-ben a Tiszán a hadsereg csapatai mintegy 40 ezer fővel vettek részt. A gyakorlat tárgya a széles arcvonalon való erőszakos átkelés. A műszaki



csapatok zöme résztvett e gyakorlaton.

A tisztek alapfokú képzése 1948-49-ben a Kossuth Akadémián, 1949-től a Tancsics Műszaki Tiszti Iskolán történt. A képzés időtartama 2 illetve 3 év. 1953-tól a Műszaki Egyetemen megindult a hadmérnöki képzés. A magasabb képesítésű tisztek felkészítése a Honvéd Akadémián 1 éves ezredparancsnoki, féléves magasabb parancsnoki tanfolyamon és 2, illetve 1965-től 4 éves akadémiai képzésen folyt. Az egyetemeken megalakultak a katonai tanszékek.

A kiképzés a jelzett időszakban nem volt zökkenőmentes, a különböző egyéb feladatok elvégzése miatt. Ilyenek voltak az évente ismétlődő 8-10 napos lösztermentesítési munkák, a déli határmenti erődítési és műszaki zárási, valamint árvízvédelmi feladatok.

1950-1953 között évente 6-12 műszaki zászlóalj végzett műszaki zárást a déli és a nyugati határon, állományának 30-50 %-ával. 1956-ban a határzárak eltávolításában 10 műszaki zászlóalj vett részt, közel 8 hónapon át. A délvidéki határmenti erődítésen 11 zászlóalj dolgozott az 1952-53-as években. A műszaki csapatok jelentős része vett részt az 1954. évi szigetközi és 1956-os dunai jeges árvíz elleni védekezésben, közel két hónapon át.

#### A hadszintéri munkák főbb mutatói, jellemzői

A nyugati és déli határszakaszon megépült 204 km egysoros és 251 km kétsoros drótkerítés. A drótakadályok közé letelepítésre került 570 ezer db akna.

1952 és '55 között a 600 km-es kiterjedésű déli védelmi rendszer építése során kiépítettek: 3 védőövet 100 km mélységben, 90 zászlóalj védőkörlettel, kb. 1000 db hadműveleti akadálycsomóponttal. A munkában évente átlagosan 4-5 ezer katona és polgári személy vett részt.

A nemzetközi téren bekövetkezett enyhülés hatására a határmenti zárat el kellett távolítani. A munkák 1955. októberétől 1956. október 20-ig tartottak, 4-5000 fő részvételével. Ennek során eltávolítottak mintegy 580 km



műszaki zárat, felszedtek és hatástalanítottak 700 ezer db gyalogság elleni táposóaknát.

A honvéd aknakutató zászlóalj 1948-1955 között több mint 1 millió lőszeret és aknát hatástalanított. 1956-57 februárjáig a Budapest körüli szétrombolt légvédelmi tüzelőállások területén 17 helyen, 23 400 db légvédelmi lőszeret szedett össze és hatástalanított.

A műszaki csapatok 1956-ban részt vettek a Budapest, Dunaharaszti és Taksony térségében keletkezett földrengés okozta romok eltakarításában.

Összegezve a műszaki csapatok tevékenységét 1948-1956 között elmondható, hogy a műszaki csapatok jelentős hányada a kiképzési időszak 30-70 % -át éles műszaki feladatok elvégzésére fordította.

#### A műszaki csapatok helyzete 1957-1980 között

A műszaki csapatok fejlődésére ebben az időszakban a következő főbb tényezők hatottak:

- előtérbe került a minőségi fejlesztés, a kisebb de erősebb hadsereg;
- a honi légvédelem szintentartása mellett a szárazföldi csapatok erősítése, a hagyományos fegyverzet fejlesztése, korszerűsítése;
- a kiképzési rendszer színvonalának emelése;
- a szolgálati idő 24 hónapról 18 hónapra való csökkentése;
- felállításra került az 5. hadsereg 1961.10.1-vel, majd a 3. hadtestparancsnokság 1966 októberében;
- 1970-re megalakult a hátszágvédelem egységes rendszere.

A rendszerbe lépő új, korszerű fegyverek és eszközök más harceljárás formákat, új szervezeteket és új kiképzési elveket követeltek. Ennek következtében a törzsek és csapatok felkészítésében a hagyományos fegyverekkel vívott harctevékenység helyett, a fő hangsúly az atomos viszonyok



közötti harcmodor elsajátítására és a menetből történő támadásra helyeződött át. A megváltozott körülményekhez kellett igazítani a műszaki csapatok szervezeteit, felszerelését, kiképzését és harci alkalmazásának elveit.

#### A műszaki szervezetek fejlesztése

A felsőszintű vezetés többször változott. 1962-ig Műszaki Parancsnokság, 1964-ig Műszaki Csoportfőnökség, 1989-ig Műszaki Főnökség volt. A Műszaki Főnökség 1972-től a központi rendeltetésű műszaki szervek szolgálati, a többi szervezeteknek pedig szakmai előljárója volt.

A csapatok vonatkozásában: 1957-60 között a hadtestekkel együtt megszűntek azok műszaki szervezetei is. A közvetlen műszaki dandárok helyett zászlóaljak maradtak. 1957-ben a KMAR állományából gépkezelő kiképző századot szerveztek. 1958-ban Szolnokon megalakult a 4. gépkocsizó lövészhadosztály 16. műszaki zászlóalja. 1957-ben megszűnt a Műszaki Tiszti Iskola, feladatát az Egyesített Tiszti Iskola vette át.

A szárazföldi-légvédelmi- és háttérvédelmi parancsnokság állományában létrejöttek a műszaki törzsek, és átrendeződtek a műszaki csapatok.

A szárazföldi seregtest közvetlenekké váltak: a műszaki ezred - dandár /felderítő, utász, út-hidépítő, állásépítő, záró, álcázó, vízellátó alegységek/, a pontos ezred /felderítő, pontos, vízijármű, hidépítő és bűvár alegységek/, a deszantátkelő zászlóalj /felderítő, deszantátkelő, önjáró kompátkelő alegységek/ az aknakutató zászlóalj /1962-től alárendeltsége megszűnt/ és a Tábori Műszaki Anyagraktár /1962-től/.

A hadsereg alárendeltségében lévő négy hadosztály mindegyikénél 1-1 műszaki zászlóalj jött létre /felderítő, utász, út-hidépítő, állásépítő, pontos, deszant, vízellátó



alegységek/. A gépesített lövész- és harckocsiezredeknel műszaki utász és vegyes összetételű technikai alegységek alakultak.

A honi légvédelmi csapatoknál a hadosztálynak közvetlen műszaki zászlóaljja, az ezredeknek műszaki szakasza volt. Később megalakultak a repülőtér karbantartó alegységek. 1960-tól felállításra került egy építő ezred és egy önálló építő zászlóalj.

A hátországvédelmi csapatokhoz tartoztak:

- a hadihajós dandár /1975-ig aknafigyelő, hajózó és uszálykomp alegységek, tüzserész és aknakutató osztály/ mely 1975-től önálló lett;

- az önálló tüzserész és aknakutató zászlóalj /1975-től/;

- a stratégiai pontonos dandár;

- az önálló állásépítő zászlóalj;

- a közlekedési dandár /1975-től a közlekedési szolgálat irányítása alá került/;

- a műszaki ezred /mentő alegységekkel/.

A műszaki csapatok anyagi-technikai fejlesztésének keretében 1957 és 1960 között, hazai fejlesztéssel az NPO hidkészleteket forgózsámolyossá alakították át. Mintegy 80 db SZ-80-as traktort buldózerrel szereltek fel, kialakították a cölöpöző kompokat és az MBO hidakat. 1966-70 között az elsőlépcső-hadosztályok műszaki szervezeteihez több és nagyobb teljesítményű hidrakógépet /TMM/ és harckocsira szerelhető felszerelést rendszeresítettek. A hadsereg közvetlen műszaki csapatoknál korszerű átkelő és állásépítő gépek álltak rendszerbe. Ilyenek a PMP típusú szalaghíd, az önjáró komp /GSZP/, a lánc talpas úszógépkocsi /PTSZ/ és a gumikerekes kotrók.

1970-75 között a hadseregek közvetlen műszaki alakulatoknál kétszeresére nőtt az utász alegységek száma, a hadosztály műszaki zászlóaljaknál a PMP hidanyag rendszeresítésével



folytatódott a szakosodás. 1975-80 között az elsőlépcső hadosztályoknál az úszóhidanyag teljesen PMP-re cserélődött. Jelentősen megnőtt a deszant eszközök, a roham- és kísérő hidak száma. A gépesített lövészezredeknél korszerű aknatelepítő gépek léptek rendszerbe - /PMZ-k/. A láncotalpas buldózereket /BAT-okat/ gumikerekes típusokkal váltották fel /PKT/, a láncotalpas árokásókat /BTM-eket/ ezred földmunkagépekre /PZM-2-re/ cserélték ki. A harcokocsizászlóaljához a BLG-60 típusú hidvetőket állították be. A hadosztály műszaki zászlóaljknál rendszeresítették az aknakifordító ekéket /KMT-k/, a cölöpöző kompokat és az új világító szerelvényeket.

Összességében az ezen időszakban végrehajtott fejlesztés eredményeként, az elvonuló szárazföldi elsőlépcső hadosztályok műszaki biztosítási képessége megközelítette a szövetséges műszaki csapatok helyzetét.

#### A műszaki törzsek és csapatok kiképzése

A parancsnokok és a törzsek felkészítése a megelőző időszakhoz hasonló rendben folyt. Az oktatás alapvető témája minden szinten a támadó hadművelet, tömegpusztító fegyverek alkalmazási viszonyai között történő végrehajtása volt. A műszaki törzsek számára bevezették a törzsvezetési gyakorlatok és hadijátékok rendszerét. A vezető állomány megismertetése a korszerű technikai eszközökkel, 1-2 hetes kiképzés keretében történt.

A csapatok felkészítésében (profiljuknak megfelelően) a legfontosabb műszaki biztosítási feladatok megismerése volt az elsődleges.

Az 1957-60-as években az atom- és vegyvédelmi feladatok elsajátítása volt a fő feladat. Meg kellett tanulni a közepes és nehéz típusú erődítési építmények elkészítését, a különböző vezetési pontok berendezését, a nagyütemű és nagymélységű támadó hadművelet műszaki biztosítási feladatait, valamint az erdős-hegyes terepen való



szakfeladatok megoldását. Ebben az időszakban szigorodtak a műszaki munkák normatívái. Míg 1958-ban a Dunán történő hidépítés ideje 10-12 óra, addig ez 1960-ban 4 órára, 1962-ben 2 órára csökkent. A pontonos ezrednél az alacsonyvízi hidépítés üteme 1957-ben 1 fm/ó, 1960-ban 10-15 fm/ó volt.

A kisgépkézelők kiképzése a csongrádi, a nehézgépkézelőké az orosházi zászlóaljknál folyt koncentráltan. Az ezredek műszaki alegységeinek felkészítése a hadosztályok műszaki zászlóaljainál történt.

Az atomakna- és bűvárkiképzés bázisa Szentés lett.

Az egyes szakkiképzési feladatok végrehajtási módjában is jelentős változások következtek be. Ezek legfontosabb ismérvei:

Műszaki zárás területén a gépi telepítés következtében a teljesítmény 7-10-szeresre nőtt. A harcokcsik elleni aknáké lett a döntő szerep. Az ellenséges aknamezőkön az átjárányítás fő eszközei az aknataposók (KMT-5M), az aknakifordító ekék (KMT-4 és KMT-6) és a nyújtott töltetek lettek;

Átkelés: 1956 előtt közvetlen harcérintkezésből, tervszerű előkészítéssel történt. 1957 után a menetből történő erőszakos átkelés lett az alapvető mód;

Hadihid építés: az 1970-es évektől rendszeresített cölöpverő kombájnokkal és fedélzeti blokkos hídanyaggal 15-20 fm/ó építési ütemet értek el a csapatok;

Álcázás: a rádiólokációs eszközök, a szögviszaverők, a korszerű álcahalók, álcázó festékek és makettek alkalmazásával tovább fejlődött.

A műszaki biztosítás elméletében beállt változások: a VSZ megalakulása után, az Egyesített Fegyveres Erők Műszaki Törzsének vezetésével rendszeressé váltak a tagállamok műszaki vezető állományára részére megtartott elméleti továbbképzések, bemutató harcászati és szakharcászati gyakorlatok, módszertani foglalkozások és technikai szemlék. A tömegpusztító fegyverek elleni harc, az ellenség



akadályrendszerének leküzdése, a menetből történő erőszakos átkelés, a magashegyi körzetekben folytatott harc, a védőkörletek berendezése, a távaknásítás harcra gyakorolt hatásának bemutatását a tagállamok legfelső katonai vezetői, a vezérkarok képviselői is megtekintették. Ezek jelentősen elősegítették, a műszaki biztosítás újonnan jelentkező feladatainak megoldása érdekében szükséges anyagi-technikai eszközök beszerzését, a szervezeti és harceljárási formák céloknak megfelelő bevezetését, a műszaki törzsek javaslatainak elfogadását. Az Egyesített Fegyveres Erők Főparancsnokának és Törzsének rendszeresen jelentek meg intézkedései, segédletei, útmutatói, amelyeket a tagállamok a nemzeti sajátosságok figyelembevételével feldolgoztak, bevezettek.

Az említettek jegyében a HM műszaki főnökség több fontos segédletet, utasítást jelentetett meg, amelyek alapját képezték a műszaki biztosítási feladatok megoldásának és a műszaki csapatok harci alkalmazásának. Az egyes haderőnemeknél, a műszaki biztosítás terén bevezetett új elméleti tételek röviden az alábbiakban foglalhatók össze:

#### A szárazföldi csapatoknál

Az erdős-hegyes terepen folytatandó harctevékenység érdekében kidolgozásra kerültek a hágóbirtokbavevő osztagok, a légi deszantok, a megkerülő osztagok, a rohamcsoportok műszaki biztosításának és a résztvevő műszaki alegységek alkalmazásának a módszerei.

Az atomfegyver is új helyzetet teremtett a biztosítás terén. Az atomcsapás következményeinek felszámolására kialakultak a "Mentőosztagok", amelyekben jelentős műszaki erő-eszköz vett részt. Meg kellett oldani az atomcsapás okozta rések, aknamezőkkel történő lezárását, a hatalmas tűzgócok lokalizálásának műszaki problémáit. Az atomaknák elleni harc, különleges harcrendi elemeknek, az "atomakna birtokbavevő" csoportoknak a megszületéséhez vezetett, amelyekben a résztvevő műszaki alegységeknek bonyolult feladatokat kellett megoldani.



Az ellenség nagymélységű műszaki zár- és akadályrendszerének a folyamatos leküzdése érdekében, a támadó zászlóaljknál ún. műszaki "akadályelhárító osztagok" /csoportok/ alakultak. Ezek működési rendjeit is ki kellett dolgozni.

A korszerű átkelési és hidépítési eszközök alkalmazása is változtatásokat igényelt, melynek következtében megváltoztak a csapatok átkelési formái és az átkelés módjai. Mindez külön-külön, de együttesen is más elvi és gyakorlati módszerek bevezetését eredményezte (deszant-, komp-, hid- és vizalatti átkelőhelyek berendezése, az úszóhidakkal való manőver, a gépi hidak alkalmazásának kombinációja).

A távaknásítás megjelenésével ki kellett dolgozni az ellenük való védekezés, a leküzdés és a hatástalanítás különböző formáit. Különösen a támadó csapatok rohamának, az erőszakos átkelésnek a fenti körülmények közötti megoldása okozott nagy gondot.

A támadó harc előtérbe kerülésével a védelem, a magyar hadsereg vonatkozásában is másodlagos kérdéssé vált. A katonai vezetés nagyobb figyelmet csak az ún. "határvédelemnek", illetve a "határbiztosítás"-nak szentelt. A műszaki biztosítás tekintetében azonban ez nem jelentett másodlagos kérdést. Az ellenség betörése ellen nagymennyiségű műszaki zárat kellett különböző módon elkészíteni. A védelmi terepszakaszon, a várakozási és összpontosítási körletekben jelentősen megnöttek az erősítési munkák. El kellett sajátítani a határátlépés, a támadásba történő átmenet különböző formáinak a műszaki biztosítási módszereit.

#### A honi légvédelmi csapatoknál

A műszaki problémák elsősorban a békében kiépített álláskörletek és repülőterek csapásvédetségének fokozásában, a csapások következményei felszámolásának módjaiban, az erők átcsoportosításának és álláskörleteknek, a tábori repülőtereknek a berendezésében jelentkeztek. E problémák hívták életre a csapásvédetséget szolgáló



különféle álcázó eszközök - különösen a rádiólokációs eszközök, a különféle makettek és a színlelt körletek - alkalmazásának kérdéseit. Nagy problémát jelentett a repülőterek védelme a szórt aknák ellen, a felszálló és a kifutópályák - csapások okozta - rombolásainak gyors helyreállítása.

#### A hátországvédelmi csapatoknál

A hadihajós csapatoknál a Duna aknavédelmének kérdéseit, az aknafigyelés és mentesítés feladatainak a módját kellett kialakítani, figyelemmel a várható légi ellenség korszerű aknászítási lehetőségeire. A pontonos csapatokat alapvetően a szövetséges csapatok Tiszán és Dunán történő átkelésének a biztosítására, az átkelőhelyek berendezésére kellett felkészíteni. A tűzszerész alakulatnak a kiemelt városok aknamentesítése és hadműveleti zárak létesítése lett a fő feladatuk. Az állásépítő erők a kiemelt fontosságú vezetési pontok csapásvédettségét, illetve azok következményei felszámolását biztosító feladatokra készültek fel. Valamennyi felsorolt feladat elméleti és gyakorlati kérdései folyamatosan kerültek kidolgozásra és bevezetésre.

Erre az időre kialakult a műszaki csapatok harci alkalmazásának elmélete, amelyek alapján a műszaki erőket mindenkor a rendeltetésüknek megfelelően, a fő feladatokra koncentráltan kellett alkalmazni. A műszaki csapatok a mindenkori körülmények figyelembevételével a parancsnok elhatározása, és az előljáró intézkedése alapján osztották el, fenntartva az erőkkel és eszközökkel történő manőverezés lehetőségeit. A sikeres tevékenység érdekében biztosítani kellett a műszaki csapatok állandó harckészültségét és hadrafoghatóságát, anyagi-technikai ellátottságát, magasfokú szakismeretét és az állandó, folyamatos vezetésüket.

Ez az időszak volt az, amely alatt a műszaki biztosítás legtöbb és legújabb elméleti és gyakorlati feladatai kiművelésre kerültek.



### A műszaki tisztek és tiszthelyettesek képzése

Az alapfokú tisztképzés 1957-ig a fegyvernemi iskolákon, majd az Egyesített Tiszti Iskolán, 1967-től Szentendrén a Kossuth Lajos Katonai Főiskolán folyt. A képzés minőségben és időtartamban /3-4 év/ változott. 1973-tól emeltszintű képzéssel üzemmérnöki képesítést is adott.

A tartalékos tisztképzés 1964-ben indult meg. A behívott állomány a kiképzési rendszerhez igazodva, a kiképzési idő 1/3-át bázis kiképzésen, 2/3-át csapatszolgálaton töltötte /pótolva ezzel a hiányzó parancsnoki létszámot/.

Az egyetemet végzettek részére rövidített /4-6 hónapos/ tisztképzés folyt. A képzés bázisai Ercsi, Szolnok, Orosháza voltak.

A tiszthelyettesképzés 1957-ben indult meg, a központi tiszthelyettesképző iskolán. 1966-tól Orosházára került. Kezdetben technikus, később szakasparancsnoki képzés folyt. 1973-tól 2 éves hivatásos tiszthelyettes képzésre tértek át.

### Hadszintéri és népgazdasági munkák

A kormány döntésének megfelelően 1957. március 22-én megkezdődött és 1957. június 21-re befejeződött a nyugati határ lezárása. Elkészült 350 km kétsoros drótkerítés, 243 km négy soros és 107 km ötsoros gyalogsági aknamező. Az építésben 4 megerősített műszaki zászlóalj, és 2 gépkocsizó lövészzászlóalj vett részt. 1960-tól megkezdődött a légvédelmi rendszer álláskörleteinek kiépítése, illetve a déli védelmi rendszer felszámolása.

1965-70 között megszüntették az aknamezőket és a drótakadályokat, s helyettük kiépítették az SZ-100-as jelzőrendszert.

A szövetséges csapatokkal együttműködve ebben az időszakban készültek el az ún. "lánc talpas utak", amelyek a Dunától a Rába vonaláig terjedtek. Építésükre és karbantartásukra a kijelölt műszaki csapatok évente 1-2 hetet fordítottak.

1961-65 között a pontonos csapatok különleges munkák



keretében gáz- és olajvezetékeket fektettek le a Duna medrében.

Jelentős műszaki erők vettek részt az 1965-ös nyugat-dunántúli és az 1970-es Felső-Tisza vidéki árvízvédekezésben.

#### A műszaki csapatok helyzete 1981-89 között

Ezen időszak legfontosabb katonapolitikai tényezője, az Amerikai Egyesült Államok és a Szovjetunió közötti szembenállás csökkenése. Ennek legkézenfekvőbb jele az 1987 első felében, Berlinben megtartott VSZ Politikai Tanácskozó Testület ülése, amelyen elfogadták a VSZ új katonai doktrínáját, miszerint a tagországok védelme került előtérbe. Ettől az időtől kezdve az EFE törzs és a nemzeti vezérkarok által vezetett gyakorlatokon, a hadászati védelem és a védelmi hadművelet- harc gyakorlása volt az alapvető cél. Ennek megvalósítására a HM több módszertani és bemutató foglalkozást vezetett. Ez képezte a csapatok kiképzésének alapját is. A változások a szervezeti életben is éreztették hatásukat. 1987-ben a szárazföldi csapatoknál megszűnt a hadosztályszervezés és bevezetésre került a hadtest, dandár tagozódás.

A Magyar Köztársaság kikiáltása /1989.okt.23./, a VSZ megszűnése, és a szovjet csapatok kivonulása után megkezdődött a nemzeti haderő, a Magyar Honvédség újjászervezése, az ország védelmének új alapokra helyezése.

#### A műszaki szervezeteknél bekövetkezett változások

A Műszaki Főnökség az MN Kiképzési Főfelügyelőség irányítása alá került. A műszaki anyagi-technikai szolgálat 1984-től, az újonnan alakult Fegyverzet Technikai Főcsoportfőnökség alárendeltségébe lépett. 1989-től létrejött az MH Parancsnokság, a Szárazföldi Csapatok, a Légvédelmi Csapatok Parancsnoksága, és a Bp. Katonai Kerület Parancsnokság. A Szárazföldi Csapatok Parancsnokságához 3 katonai kerület /3 hadtest/, a Légvédelmi Parancsnoksághoz az



1. honi légvédelmi hadtest és a Csapatrepülő Parancsnokság tartozott.

A műszaki csapatok fejlesztésében 1985-ig a korábbi irányelvek voltak a meghatározók.

A szárazföldi csapatoknál: a műszaki dandár átszervezése során létrejött egy út-hidépítő ezred, és egy önálló technikai zászlóalj. A hadsereg közvetlen légvédelmi rakéta ezrednél egy állásépítő század. A hadsereg és a hadtest közvetlen műszaki egységeknél nőtt az út- és állásépítő, a deszant-átkelő, a kísérő- és rohamhidak, az aknatelepítő eszközök mennyisége.

A hátországvédelmi csapatoknál: a stratégiai pontonos dandár 5 NPO-s zászlóalja helyett, 4 PMP-s zászlóaljat és 1 út-hidépítő századot szerveztek, összesen 4 1/2 klt PMP-vel.

A hadihajós dandárnál: aknafigyelő és aknakereső alosztályok alakultak. A 2. aknafigyelő-aknakereső osztály állományába egy aknamentesítő alosztály került. Az aknamentesítő alosztály 3 osztagból állt, osztagonként 2-2 db aknamentesítő hajóval /AM/ és 1 db aknász naszáddal. Összesen 6 db korszerű aknamentesítő hajóval javult a folyami biztosítás.

Az 1. önálló tűzszerész- és aknakutató zászlóaljnál 1981-ben azonos szervezetű tűzszerész- és aknakutató századok álltak fel.

Az önálló műszaki ezred 1984-ben KMM-2 helyett TMM-eket kapott.

A honi légvédelmi csapatoknál: megszűnt a hadsereg és hadosztály szervezés. Létrejött az MN Légvédelmi és Repülő Parancsnokság alárendeltségében az 1. honi légvédelmi hadtest és a Csapatrepülő Parancsnokság. Minden parancsnokság alá 1-1 műszaki zászlóalj tartozott.

1989 után a szárazföldi csapatoknál csökkentették a támadó fegyvereket, harci-technikai eszközöket. A hadtesteknél megalakult műszaki ezredeknel megszűnt a pontonos-hidasz, az út-hidépítő század, helyettük 1-1 állásépítő, anyagelőkészítő és felderítő század jött létre. A gépesített lövészdandárnál



nőtt az erősítő kapacitás. A 87. technikai zászlóaljból megalakult a 87. önálló műszaki-technikai ezred Orosházán. A műszaki csapatoknál további létszámcsökkenés következett be /51 %/. Megszűnt a 39. állásépítő zászlóalj, a 28. műszaki ezred, a 15. pontonos ezred, a 113. út-hidépítő ezred, a 139. és a 125. műszaki zászlóalj, és az MN Műszaki Technikai Kiképző Központ. Átszervezésre került a 87. műszaki-technikai ezred.

#### A műszaki csapatok felszerelése

1981-85 között hazai fejlesztés keretében jöttek létre a következő eszközök: Kraz 255-re szerelt tolólap, könnyű deszantátkelő eszköz, korszerű rohamcsónak test, könnyű álcatakaró, műhely és karbantartó gépkocsik. Rendszeresítettek 22 féle felszerelést. A műszaki felszerelések egy része előregedett.

A műszaki törzsek és csapatok kiképzése a védelem műszaki biztosítási feladatainak elsajátítására irányult. Új feladatot jelentett a nagypontosságú fegyverek elleni módszerek kialakítása. A fegyvernemi katonák műszaki kiképzése érdekében műszaki napokat vezettek be. Az erdős-hegyes terepen történő szakfeladatok gyakorlására speciális gyakorlópálya épült, és különböző oktatófilmek készültek.

#### Hadszintéri és népgazdasági munkák

Folytatódott a légvédelmi álláskörletek, a harcokocsi utak, vezetési pontok építése. Fegyvernemi és műszaki csapatok részvételével korszerű lőtér épült. A műszaki csapatok egy része részt vett a tervezett dunai vízlépcső egyes munkáinak elvégzésében. A pontonos ezred kétpályás híd megépítésével vett részt folyómeder elzárásában, a szegedi hidépítő alegységek a szállítási feladatok érdekében megépítettek egy acélszerkezetű hidat. Az 1. ö. tűzszerész- és aknakutató zászlóalj folytatta az ország lőszer- és



aknamentesítését. Ennek során hatástalanította a Budapest-i Lánchíd aljzatánál megrekedt háborús bombaszerkezetet.

A műszaki csapatoknak kiemelkedő szerepük volt a természeti csapások elhárításában, a kialakult árvízveszély elleni védekezésben, tüzek oltásában és a rendkívüli téli hóviszonyok közötti közlekedés biztosításában, emberi életek, anyagi javak mentésében.

A Magyar Honvédség megszületésével a műszaki csapatok az anyagi-technikai, szervezési és egyéb problémáktól függetlenül a lehetőségekkel élve igyekeztek a velük szemben támasztott új követelményeknek eleget tenni. Hogy ezek milyen módon valósultak meg 1990-től napjainkig, arról egy következő előadás hivatott szólni.

\*\*\*\*\*

**Figyelem!**

**Figyelem!**

**Figyelem!**

## **M E G H I V Ó**

A MHTT Műszaki szakosztályának beszámoló közgyűlése 1994. december 06-án 10,00-kor kezdődik a Kossuth Lajos Katonai Főiskolán (Szentendre), melyre - külön értesítés nélkül - minden tagot tisztelettel várunk.

A szakosztály elnöksége

**Figyelem!**

**Figyelem!**

**Figyelem!**

\*\*\*\*\*